

POLITYKA GOSPODARCZA POLSKI PO AKCESJI DO UNII EUROPEJSKIEJ

Pod redakcją naukową

prof. dr. hab. Stanisława Zięby

prof. dr. hab. Eugeniusza Mazurkiewicza

ALMAMER

WYŻSZA SZKOŁA EKONOMICZNA

Warszawa 2007

RECENZENCI

prof. dr hab. Andrzej Kowalski

prof. dr Franciszek Kubiczek

AUTORZY POSZCZEGÓLNYCH ROZDZIAŁÓW:

prof. dr hab. Eugeniusz Mazurkiewicz – 1, 2

prof. dr hab. Romuald Poliński – 3

dr Leon Grela – 4

prof. dr hab. Marian G. Brodziński, 5. p. 1

dr Adam Piechowski – 5. p. 2

dr Michał Szczerski – 6, 9

prof. dr hab. Stanisław Zięba – 7, 8

prof. dr hab. Janina Sawicka – 10, 11, 13

prof. dr hab. Waldemar Michna – 12

REDAKCJA NAUKOWA

prof. dr hab. Stanisław Zięba

prof. dr hab. Eugeniusz Mazurkiewicz

OPRACOWANIE REDAKCYJNE I KOREKTA

Joanna Warecka

OPRACOWANIE GRAFICZNE

Tomasz Fabiański

PROJEKT OKŁADKI

Tomasz Fabiański

SKŁAD I ŁAMANIE

Tomasz Fabiański

© Copyright by ALMAMER Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2007

ISBN 978-83-60197-50-9

DRUK I OPRAWA

Zakład Wydawniczy DrukTur sp. z o.o.

01-201 Warszawa, ul. Wolska 43

tel. 022 321 85 03

e-mail: wydawnictwo@druktur.pl

SPIS TREŚCI

WSTĘP	7

Rozdział 1.

GOSPODARKA JAKO SYSTEM SPOŁECZNO-EKONOMICZNY I PRZEDMIOT POLITYKI GOSPODARCZEJ	9
1.1. Wiadomości wstępne	9
1.2. Gospodarka jako system społeczno-ekonomiczny	13
1.3. System funkcjonowania gospodarki	15
1.4. Podstawowe obszary zainteresowań polityki gospodarczej	17
1.5. Metody badawcze	19
1.6. Doktryny społeczno-ekonomiczne	20
1.7. Klasyfikacja struktury gospodarczej Polski	22
1.8. Środowisko działalności gospodarczej	25

Rozdział 2.

PRZEKSZTAŁCENIA STRUKTURY GOSPODARCZEJ POLSKI W OKRESIE PRZEMIAN USTROJOWYCH.	27
2.1. Prywatyzacja mienia państwowego	27
2.2. Aktualna struktura gospodarki narodowej.	32
2.3. Infrastruktura gospodarcza i społeczna.	36
2.4. Szara strefa gospodarcza	38
2.5. Społeczna gospodarka rynkowa	41
2.6. Ocena rezultatów działalności gospodarczej	44
2.7. Bezpieczeństwo energetyczne Polski	47
2.8. Procesy globalizacyjne a polska gospodarka	51

Rozdział 3.

POLITYKA MAKROEKONOMICZNA POLSKI	55
3.1. Cele i zadania polityki makroekonomicznej	55
3.2. Kryteria monetarne konwergencji makroekonomicznej.	57
3.3. Polityka budżetowa	60
3.4. Kryteria fiskalne konwergencji makroekonomicznej.	64
3.5. Uwarunkowania prognozy rozwojowej.	67
3.6. Sztywność instytucjonalna unijnego Paktu Stabilności i Wzrostu oraz restrykcyjność polityki monetarnej	68
3.7. Europejski System Banków Centralnych	71
3.8. Wnioski	73

Rozdział 4.

POLITYKA ZATRUDNIENIA, RYNEK PRACY, BEZROBOCIE W POLSCE I NA TLE UNII EUROPEJSKIEJ	75
4.1. Podstawy prawne polityki zatrudnienia	75
4.2. Polityka zatrudnienia	76
4.3. Definicja polityki zatrudnienia	77
4.4. Ekonomiczna i społeczna koncepcja rynku pracy	78
4.5. Interwencyjna rola państwa na rynku pracy	79
4.6. Cele polityki zatrudnienia	81
4.7. Podstawowe kategorie polityki zatrudnienia	82
4.8. Polityka zatrudnienia w Polsce	85
4.9. Instrumenty europejskiej polityki zatrudnienia	87
4.10. Krajowa polityka zatrudnienia	88

ROZDZIAŁ 5.

SAMORZĄD TERYTORIALNY I GOSPODARKA SPOŁECZNA	105
5.1. Samorząd terytorialny.	105
5.2. Gospodarka społeczna.	128

Rozdział 6.

POLITYKA NAUKOWA I INNOWACYJNA POLSKI W WARUNKACH CZŁONKOSTWA W UNII EUROPEJSKIEJ	137
6.1. Prace badawczo-rozwojowe, innowacje i polityka innowacyjna w rozwoju społeczno-gospodarczym	137
6.2. Idea gospodarki opartej na wiedzy (GOW)	139
6.3. Istota Strategii Lizbońskiej (SL) i ocena jej efektów	141
6.4. Korekta Strategii Lizbońskiej.	142
6.5. Podstawowe warunkowania wzrostu innowacyjności gospodarki	143
6.6. Ustawowa regulacja procesów innowacyjnych i ich programowe uporządkowanie	149
6.7. Narodowy System Innowacji.	151
6.8. Rola Regionalnych Systemów Innowacji	153
6.9. Strategiczne cele i kierunki polityki innowacyjnej	155

Rozdział 7.

WSPÓLNA POLITYKA ROLNA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ WDRAŻANIE W POLSCE.	159
7.1. Geneza i podstawowe cele Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej i Polski	159

7.2. Charakterystyka struktury polskiego rolnictwa na tle Unii Europejskiej	161
7.3. Ważniejsze wyniki produkcyjne rolnictwa w pierwszych latach po akcesji Polski do UE	165
7.4. Kierunek na zrównoważoną produkcję rolniczą	166
7.5. Warunki produkcji rolniczej w Polsce na tle Unii Europejskiej	168
7.6. Wyniki negocjacji akcesyjnych dla polskiego rolnictwa	169
7.7. Wpływ Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej na zmiany w polskim rolnictwie i otoczeniu	172
7.8. Kierunki zmian Wspólnej Polityki Rolnej i ich wpływ na polskie rolnictwie w perspektywie budżetowej lat 2007–2013	174
7.9. Charakterystyka polskiego przemysłu żywnościowego	177
7.10. Bezpieczeństwo zdrowotne żywności i środków żywienia zwierząt	180
7.11. Tendencje w spożyciu żywności	182
7.12. Zarys nowego otwarcia we Wspólnej Polityce Rolnej Unii Europejskiej na lata 2014–2020	184

Rozdział 8.

ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH.	191
8.1. Sytuacja ludnościowa wsi.	191
8.2. Infrastruktura w rolnictwie i na obszarach wiejskich.	192
8.3. Infrastruktura społeczna	193
8.4. Bioróżnorodność obszarów wiejskich i rolnictwa.	194
8.5. Zasady polityki rozwoju obszarów wiejskich w perspektywie lat 2007–2013.	195
8.6. Szczegółowe przedsięwzięcia w poszczególnych osiach działań.	201
8.7. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	203

Rozdział 9.

POLITYKA HANDLU ZAGRANICZNEGO POLSKI W WARUNKACH WSPÓLNEJ POLITYKI HANDLOWEJ UE	205
9.1. Wewnętrzne uwarunkowania rozwoju współpracy gospodarczej Polski z zagranicą	205
9.2. Zewnętrzne uwarunkowania współpracy gospodarczej z zagranicą	208
9.3. Kształtowanie polityki handlu zagranicznego	212
9.4. Ochrona krajowej gospodarki	221

Rozdział 10.

POLITYKA REGIONALNA UNII EUROPEJSKIEJ	227
10.1. Polityka regionalna	227
10.2. Zasady polityki regionalnej Unii Europejskiej	229

10.3. Cele polityki regionalnej w latach 2000–2006	229
10.4. Instrumenty polityki regionalnej w latach 2000–2006	230
10.5. Polska polityka regionalna	232
10.6. Polityka spójności w Unii Europejskiej na lata 2007–2013	240

Rozdział 11.

POLITYKA PRZEMYSŁOWA ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM SEKTORA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW	247
11.1. Definicja MSP	247
11.2. Cele i założenia polityki gospodarczej wobec sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Unii Europejskiej	250
11.3. Europejska Karta Małych Przedsiębiorstw	252
11.4. Miejsce i rola MSP w polskiej gospodarce	253
11.5. Polityka gospodarcza wspierająca sektor MSP w Polsce	257
11.6. Strategia rządowa na lata 2007–2013.	259
11.7. Instytucje wspierające małe i średnie przedsiębiorstwa.	259
11.8. Szanse i bariery rozwoju przedsiębiorstw w Polsce	260

Rozdział 12.

POLITYKA OCHRONY ŚRODOWISKA	263
12.1. Zagrożenia globalne	263
12.2. Zagrożenia środowiska w wysoko rozwiniętych krajach UE	265
12.3. Program Polski w zakresie ochrony środowiska do 2016 r.	266
12.3. Cele i zasady polityki ekologicznej w Polsce na przełomie XX i XXI wieku.	267
12.5. Przegląd dokonań ochrony środowiska w Polsce	271
12.6. Priorytety polityki ekologicznej państwa w latach 2007– 2010	272
12.7. Poprawa gospodarki zasobami przyrody i wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych	276
12.8. Ochrona przed powodzią	277
12.9. Nakłady na realizację polityki ekologicznej w perspektywie do 2014 r.	279

Rozdział 13.

POLITYKA TRANSPORTOWA	283
13.1. Polityka transportowa	283
13.2. Transport drogowy w polityce transportowej Unii Europejskiej	285
SPIS TABEL	293
SPIS RYCIN	295

WSTĘP

Oddajemy do rąk czytelnika podręcznik polityki gospodarczej Polski, kraju będącego od ponad trzech lat członkiem Unii Europejskiej.

Myślą przewodnią do napisania tej książki było przekonanie Autorów o konieczności przygotowania podręcznika akademickiego dostosowanego do nowych standardów kształcenia z zakresu polityki gospodarczej Unii Europejskiej na kierunku ekonomia. Stąd też adresujemy tę książkę przede wszystkim studentom kierunków ekonomicznych i pokrewnych. Jesteśmy także przeświadczeni o przydatności podręcznika dla szerokiego grona czytelników spoza środowisk akademickich, dla których kompendium wiedzy współczesnej z zakresu polityki gospodarczej może okazać się zarówno przydatne, jak i nie mniej interesujące.

Praca jest wyrazem realizowanej w ALMAMER Wyższej Szkole Ekonomicznej w Warszawie troski o zapewnienie studentom możliwie najbardziej aktualnej wiedzy, w tym przypadku z przedmiotu mieszczącego się w standardach nauczania, a jednocześnie podlegającego szybkim zmianom odpowiednio do przyjmowanych rozwiązań zarówno w polityce gospodarczej całej Unii Europejskiej, jak i w Polsce.

Po ukazaniu się pierwszego podręcznika WSE w Warszawie z tego zakresu w roku 2000 obecnie oddajemy jego nową, gruntownie zmienioną edycję, ściśle nawiązującą do polityki gospodarczej Polski – członka Unii Europejskiej. Zmienił się bowiem zasadniczo status geopolityczny Polski, która osiągnęła historycznie nową pozycję, integrując się 1 maja 2004 roku ze Wspólnotą Europejską.

Wykłady z polityki gospodarczej prezentowane w niniejszym podręczniku przedstawiają podstawowe problemy w sposób dla studentów przystępny uwzględniając, że muszą oni opanować też wiedzę z wielu innych przedmiotów.

Dobór rozdziałów pomyślany został w taki sposób, aby zachowana została równowaga pomiędzy podstawami wiedzy polityki gospodarczej, przyswojeniem zasad funkcjonowania systemów ekonomicznych, poznaniem głównych problemów makroekonomicznych, jak i analizą szeregu najważniejszych polityk sektorowych.

Opisując polskie rozwiązania W każdym przypadku staraliśmy się zachować stosowne odniesienia do genezy i współczesnych modyfikacji zarówno celów, instrumentów, jak i założeń strategicznych poszczególnych horyzontalnych i sektorowych polityk, wskazując czytelnikowi źródła zawarte w piśmiennictwie.

Nade wszystko pragnęliśmy dać wyraz trosce, by historycznie uzyskana szansa ekonomicznego i cywilizacyjnego postępu, jaki naszemu Państwu i społeczeństwu dała integracja z Unią Europejską, została w najbliższych i dalszych latach możliwie w pełni wykorzystana. Stąd też wykazywaliśmy obok wielu walorów również słabości i niedostosowania w polskiej polityce gospodarczej, których usuwanie przyspieszać powinno absorpcję unijnych standardów zarówno w tworzeniu, jak i stosowaniu mechanizmów polityki gospodarczej w praktyce. Autorzy podręcznika będą wdzięczni Czytelnikom za uwagi i propozycje służące udoskonaleniu zakresu i ujęć merytorycznych, polepszających użyteczność i percepcję jego treści.

Stanisław Zięba
Eugeniusz Mazurkiewicz